

GİRİŞİMCİLERE FAİZLE BORÇLANMAYA ALTERNATİF İSLAMİ BİR YÖNTEM: KİTLE FONLAMASI

AN ALTERNATIVE ISLAMIC FINANCE METHOD FOR ENTREPRENEURS: CROWDFUNDING

Muhammet Fatih CANBAZ*
M. Kemalettin ÇONKAR**

Öz

Yatırımın ve girişimci olunmasının önemine binaen istisnasız tüm ülkeler çalışmalar yapmaktadır. Ülke yönetimleri tarafından halklara telkinlerde bulunulmakta ve gerektiği hallerde teşvikler sağlanmaktadır. Tüm bu olumlu temayüle rağmen yatırımcıların veya girişimcilerin karşılaştığı en büyük problem hâlâ sermaye yetersizliği veya sermayeye erişim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye finansal sisteminde yatırımcıların yararlanabileceği birçok borçlanma aracı bulunmaktadır. Lakin bu araçların büyük bir yekûnu Müslüman Türk toplumunun faiz hassasiyeti yani faizin haram oluşu (Bakara, 275) vesilesiyle kullanabileceği araçlar olmamaktadır. Türk bankacılık sisteminin %5'ine sahip (Canbaz, 2016, s.207) olan İslami bankaların (Katılım Bankaları) bu konuda belirli bir boşluğu doldursa dahi yetersiz olduğu görülmektedir. Tüm Dünyada büyümekte ve gelişmekte olan İslami finans kurumları yeni fonlama araçlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaca binaen yapılan bu çalışmada amaç Türkiye'de henüz yeterince bilinmeyen ve farklı modelleri ile İslami fonlama kaidelerine uygun olarak nitelendirebileceğimiz "Kitle Fonlaması Yöntemi"ni tanıtmak ve yatırımcılara sahip olabilecekleri alternatif bir fonlama modeli sunmak olacaktır.

Kitle fonlaması, modern finansal bir sistem olup fikir sahiplerinin girişimlerini veya projelerini hayata geçirebilmeleri için ihtiyaç duydukları finansal desteği, ortak bir ađ üzerinde buluşan ve finansmana konu olan girişime/projeye ilgi duyan kitlelerden elde etmeleri anlayışı doğrultusunda çalışır. Finansmana ihtiyacı olanlar yatırım yapacak kitleye doğrudan başvurur. İletişim ise kitle fonlamasına aracılık ile uğraşan internet siteleri vasıtasıyla sağlanır. Bu çalışmada kitle fonlaması yöntemi hakkında kaynak tarama yapılacak ve İslami finans yöntemleri ile benzerlikleri ortaya koyulacaktır. Çalışmanın İslami Finans yöntemlerine ve

* Öğr. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, ASYO, Sağlık Yönetimi Bölümü

** Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBE, İşletme Bölümü

İslami hassasiyeti olan veya olmayan tüm yatırımcılara alternatif bir finansal araç olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Faiz, Borçlanma, Kitle fonlaması, Katılım Bankaları

JEL Kodları:

Abstract

Investments and entrepreneurship are important all over the world. So without exception all countries are working on it. Therefore, States provide incentives to their people at certain times. Despite all this positive situation, the biggest problem facing investors and entrepreneurs is access to capital inefficiency or lack of capital.

In the Turkish financial system, there are many debt instruments that can be used by people who need capital. But a large part of these instruments are not the instruments that the Muslim Turkish community can use because of interest sensitivity (Reality of interest in Islamic religion is forbidden with the verse 275 of Surah Al-Baqara). Islamic banks, which are called as participation banks in Turkey and have 5% of Turkish banking system, seem to be inadequate even if they fill a certain gap in this issue. All over the world, growing and developing Islamic financial institutions need new funding tools. The purpose of this study is to introduce "Crowdfunding Method", which is suitable for Islamic funding bases with different models and which are not yet known in Turkey, and will provide an alternative funding model for investors.

Crowdfunding, a modern financial method, is the process of collecting the funds that entrepreneurs need to realize on their projects to investors who meet at the crowdfunding website and are interested in the projects. With this method, entrepreneurs who need financing directly apply to the investor group. Communication is provided through websites that deal with crowdfunding. In this study, literature review about the crowdfunding method will be done and similarities with Islamic finance methods will be revealed. It is thought that this study will contribute to Islamic Finance methods and as an alternative financial instrument to all investors with or without Islamic sensitivity.

Keywords: Interest, Crowdfunding, Loan, Islamic Finance

JEL Codes:

I. Giriş

Yatırım yapma eğilimi çoğu bireyde görülen bir haslet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu isteği tetikleyen belirli sosyal ve kişisel faktörler bulunmaktadır. Bu bağlamda kendi işini kurma ve işinin patronu olma isteği, bağımsız olma isteği, kendini gerçekleştirme, esnek çalışma saatleri, zengin olma hayalleri, kendi fikirlerini uygulayabilme özgürlüğü gibi nedenler sıralanabilir. Toplum oluşturana bireylerin bu gibi saiklere bağlı dinamik yapısı ülkeler açısından önem arz etmekte ve buna bağlı olarak yatırım ve girişimcilik hususunda çalışmalar yapılmaktadır.

2015 yılında toplumlar üzerine yapılmış olan Amway Uluslararası Girişimcilik Araştırması sonuçlarına göre Türkiye araştırmaya konu 44 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke arasında "Girişimci Ruh Endeksi" sıralamasında 10. sırada yer almıştır. Avrupa özelinde değerlendirildiğinde

Slovenya'dan sonra, Müslüman lkeler arasında mukayese edildiğinde ise Malezya'dan sonra 2. sırada yer almaktadır. Bu araştırma yıllardır var olduğu belirtilen Türk toplumunun girişimci ruhunu yapılan analiz neticesinde ortaya koymuştur (Amway, 2015, ss. 10-11). Ancak toplumda yatırımcı ruha sahip bireylerin varlığı çoğu zaman yapılan yatırımların niceliği ile paralellik arz etmemektedir. Bu durumun birçok sebebi olmakla beraber en önemli sebepler; girişimcilerin yeterli sermayelerinin olmayışı ve sermayeye ulaşma maliyetlerinin yüksek oluşudur.

Temel problem olarak belirtilen sermaye yetersizliği veya sermayeye ulaşma zorluğunun yanı sıra Müslüman toplumlarda karşılaşılan bir diğer önemli problem borçlanma araçlarının faiz odaklı geleneksel bankacılık anlayışı ile çalışan sistem oyuncularını tarafından sunuluyor oluşudur. Müteşebbisler açısından ilk akla gelen girişim finansmanı yöntemi olan Mikro Finans; verimli-liğin arttırılmasında ve ekonomik kalkınmada önemli bir araç olarak tanımlanmaktadır. Ancak dünya yoksullarının büyük bir kısmını oluşturan Müslümanlar dini bir yasak olması nedeniyle faiz ödemesi gerektiren geleneksel mikro finans uygulamalarını tercih etmemektedirler (El-Komi ve Croson, 2013, s. 1). İşlam dininin hayatla i içe oluşu ve sosyo-ekonomik hayatını düzenlemesinin doğal bir sonucu olarak toplumun belirli bir kesiminin finansal davranışları İşlam ekseninde şekillenmekte ve bu tip araçlardan uzak durmaktadırlar.

Küresel olarak bakıldığında yaklaşık elli yıllık bir geçmişi olan modern İşlami bankacılık anlayışı ülkemizde 1985 yılından bu yana finansal sistem içerisinde faaliyet göstermektedir. 1980 sonrasında uygulanmaya başlayan dışa daha fazla açılma politikası çerçevesinde İşlam lkeleriyle de ticari ilişkilerimiz gelişmeye başlamıştır. Hkmetimizin mali işleri de geliştirerek bu ülkedeki petro-dolar kaynaklı fonları ülkemize çekebilmek amacıyla, bu ülkelerin anlayış ve finansal yapılarına ters düşmeyen finansal kurumlar geliştirmenin gerekliliği fikrine ulaştığını söyleyebiliriz. Buna ilave olarak manevi faktörü de zikredebiliriz. Faizin haram olduğu inancıyla tasarruflarını bankalara tevdi etmek yerine; altın, döviz ve gayrimenkul gibi alanlara aktaranların fonlarının bu kurumlar yoluyla finansal kurumlara dolayısıyla üretim ve yatırım faaliyetlerine aktarılabilereği umulmuştur. Böylece bir faizsiz finans kurumu olarak ilk özel finans kurumu 1985 yılında faaliyete geçmiştir (onkar, 1989, ss. 111-112). Otuz yılı aşkın süreçte ülkemizde nüfusun tamamına yakınının Müslüman olmasına rağmen İşlami bankacılık sektörü toplum tarafından uzun yıllar farkına varılmamış ve yeterince tercih edilmemiştir. Bunun İşlami finans anlayışının tam anlamıyla açıklanıp uygulamaya geçirilmemiş olmasından kaynaklandığı söylenbilir (İqbal ve Mirakhor, 2013, s. 1). Ülkemizde günümüzde dahi katılım banka uygulamaları ile geleneksel banka uygulamalarının farklarının tartışılıyor olması sistemin halk tarafından tam olarak anlaşılmadığının bir göstergesidir. İşlami hassasiyeti olan kk bir kitle tarafından uzun yıllar tercih edilen İşlami finans kurumları 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile banka statüsü kazanmış ve 2006 itibariyle banka olarak faaliyetlerine başlamışlardır. Bu vesileyle İşlami finans uygulamaları sistemi tamamlayıcı özelliği ile daha geniş kitlelere ulaşma ve rakipleri ile aynı pazarda rekabet şansı yakalamıştır (Canbaz, 2013, s. 1).

Katılım bankaları para saklama gibi geleneksel bankacılık hizmetlerinin yanı sıra varlık nedenlerinden biri olarak belirttikleri "reel sektörü desteklemek" motivasyonu ile çalışmalarını ve misyonlarını yürütmektedirler. İhtiyacı olanların sermaye/fon ihtiyacını karşılamak üzere

Katılım bankaları tarafından yaygın olarak kullanılan çeşitli fon kullandırma yöntemleri bulunmaktadır. Bunlar; Murabaha (Kârlı Satış), Mudarebe (Emek Sermaye Ortaklığı), Muşareke (Kâr-Zarar Ortaklığı), İcاره (Finansal Kiralama), Selem (Peşin Ödemeli Vadeli Satış), İstisna (Siparişe Dayalı Satın Alma), Tavarruk (Taksitli Alıp Peşin Satma) ve Sukuk (Kira Sertifikası) olarak sıralanabilir. Literatürde çokça karşımıza çıkan bu yöntemler ülkemiz özelinde değerlendirildiğinde katılım bankaları tarafından yeterince kullanılmamaktadır. Bunlara ek olarak dünyanın farklı ülkelerinde kullanılan ancak Türkiye'de henüz yeterli zemini bulamayan birçok farklı İslami finansman aracı bulunmaktadır. Bunlara ise Karz-ı Hasen (Güzel Borç), Tekafül (İslami Sigorta), İsticrar (Periyodik İleri Tarihli Alım Vaadi), İbaha, Menfaa, Akit, Müsaveme, Muzara'a ve Musakat örnek verilebilir (Tunç, 2013, ss.131-160). Uygulamaya bakıldığında Türkiye'de Katılım bankalarının ekseriyetle 5 adet İslami fonlama aracı kullanılmakta ve bu yöntemlerden biri olan Murabahanın ise toplam fonlamanın büyük kısmını oluşturduğu görülmektedir. İslami bankacılık uygulamalarının var olduğu ülkeler mukayese edildiğinde kullanılan finansman yöntemleri arasında farklılıklar olduğu bilinmektedir. Her ülke toplumsal ihtiyacın bir sonucu olarak farklı araçlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Ülkemizde girişimci ve yatırımcıların yararlanabileceği birçok teşvik, hibe, kredi uygulamaları olmasına rağmen İslami fonlama araçlarının arttırılması noktasında çalışmalar yapılması elzemdir. Bu meyanda ülkemizde üzerine çokça durulmayan, 5 Aralık 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun da yapılan düzenlemeyle kendi mevzuatına, SPK denetimine ve düzenlemesine kavuşan kitle fonlaması yöntemi üzerinde durulacaktır. Önemli özelliklerinden biri cari yatırımların desteklenmesi olan kitle fonlaması yönteminin anlaşılması ve finansal araç olarak kazanımı adına çalışmamızın faydalı olacağını umuyoruz.

2. Kitle Fonlamasının Tanımı ve İşleyişi

2.1. Kitle Fonlamasının Tanımı

Literatürde kitle fonlaması konusunda yapılan çalışmaların yüksek oranda yurtdışı menşeli olduğu bununla beraber ülkemizde yapılan çalışmaların ise yöntemin henüz geniş alanlarda kullanılmaması sebebiyle işleyiş, kapsam ve yöntemler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Konu hakkında birkaç tanımlama aşağıda sıralanmıştır.

Kitle fonlaması temel olarak girişim fikrinin (Kitle fonlamasına aracılık eden) bir internet platformu üzerinden açık çağrıyla çok sayıda potansiyel yatırımcıya sunulmasını, fon talebi oluşturulmasını ve birden çok yatırımcının desteği ile finanse edilmesini sağlayan bir finansal araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yöntem kitlelerin gücünü yansıtan önemli bir girişim sermayesi oluşturma mekanizmasıdır (Atsan ve Erdoğan, 2015, s.297).

Kitle fonlaması tek başına yatırım potansiyeli açısından kayda değer bir etki oluşturamayacak çok sayıda kişinin küçük meblağlar ile bir girişimi internet platformu üzerinden fonlamasına veya bağış yapmasına imkân tanıyan yeni nesil bir finansman aracıdır (tbmm.gov.tr, 2016, s. 3)

Kitle fonlaması işletmeler veya diğer kuruluşların sermaye ihtiyaçlarını çok sayıda kişiden bağış veya yatırım temelli olarak karşılamasını sağlayan internet tabanlı bir yöntemdir. Bu yeni sermaye oluşturma biçimi 2008 mali krizinin ardından zanaatkrların, girişimcilerin ve yeni doğan işletmelerin fon toplamada karşılaştıkları zorluklardan ötürü ortaya çıkmıştır. Geleneksel bankaların borç vermeye istekli olmadığı bu tip girişimciler farklı mecralarda sermaye arama sürecine girmiş ve kitle fonlaması uygulamaları da buna paralel olarak hız kazanmıştır (World Bank, 2013, s. 8).

Girişim veya yatırımların geliştirilmesi adına geniş kitlelerden fikir, geri bildirim ve çözüm nerileri sağlanabilen bir yöntem olan kitle fonlamasının (Crowdfunding) temelleri kitlesel kaynaklardan yararlanma olarak tanımlayabileceğimiz “Crowdsourcing” yaklaşımına dayanmaktadır. Kitlesel kaynaklardan yararlanma anlayışından tezahür eden kitle fonlamasında temel amaç geniş kitlelerden fon toplamaktır. Toplanan fon karşılığında ise yatırımcıya belirli dl, haklar veya hisse tahsis edilmektedir. Girişimci bu yöntemle kendini finanse edecek potansiyel yatırımcılara ve müşterilere ulaşabilmekte, iş fikri hakkında farkındalık oluşturmakta, en önemlisi proje hayata geçmeden evvel ürün veya sunacağı hizmetin potansiyelini test etme imknına kavuşmaktadır. Diğer taraftan yatırımcılara ise istikbalde büyük bir proje olması beklenen girişimin erken dönemlerinde bir parçası olma motivasyonunu kazandırmaktadır (Collins ve Pierrakis, 2012, s. 8).

Kitle fonlaması yönteminin dikkat çeken faydalarını řu Şekilde özetleyebiliriz. Öncelikle tecrübesiz, kısıtlı fona sahip olan ve yatırım ortamından uzak duran tasarruf sahiplerini yatırıma yönlendirmesi hususunda dolayısıyla yatırımın tabana yayılmasında en etkin yöntemlerdendir. Anlayış olarak bağış veya dl temelli uygulamaları ile yardım etmeye ihtiyacı olanlara el uzatmaya teşvik etmekte ve Türkiye’de henüz yeterli sayıya ulaşılamamış “Melek Yatırımcıların” sayısının arttırılmasına katkı sağlamaktadır. Kamu maliyesine ek yük gerektirmeksizin katkılar sağlayan yöntem toplumsal hayatta yardımlaşma kültürünün gelişimine yardımcı olmaktadır. Planlanan proje bir ürün veya hizmet üretmek ise erken bir uyarı sistemi olarak arz veya talebin hangi seviyelerde olacağı hususunda n bilgiler sağlamaktadır. Projenin geliştirilmesi, yeniden ele alınması veya projeye devam edilmesi fonlama süreci sonunda alınabilecek kararlardandır. Kitle fonlaması özü itibariyle kendi işini kurmak isteyen girişimcilere veya erken aşama işletmelere mikro krediler verilmesini amaç edinmesi sebebiyle girişimcilik kültürünün gelişmesine ve küçük tasarrufların yatırıma dönüşmesine de önemli katkılar sağlamaktadır.

Geleneksel finansman kaynaklarından yüksek maliyetler, teminat gerekliliği, uzun süreli çalışma, kredibilite gibi nedenlerle yararlanamayan işletmeler için iyi bir alternatif olan yöntem, girişimcinin kitle fonlaması konusunda uzman bir web sitesi aracılıyla projesini belirli bir sürede yayınlaması ve açık finanslama çağrısı yapması ile başlamaktadır. Kısıtlı bir sürede belirlenen sermaye tutarına ulaşmak adına proje ile ilgili kısa videolar, materyaller ve tüm detaylar potansiyel yatırımcılara girişimci tarafından sunulmaktadır. Fon sağlayıcılar verilen bilgiler çerçevesinde birçok girişim içerisinden beğendikleri projeye yatırım yapmaktadırlar. Belirlenen süre içerisinde fon toplama talebinin başarısı veya başarısızlığı aynı zamanda projenin de toplum nezdinde potansiyelinin ve başarısının da testi niteliğindedir. Projenin bir ürün etrafında Őekillendięi

düşünülürse, bu süreçte ürünün tutundurma ve pazarlama faaliyetleri hususunda önemli bilgiler sağlanmaktadır. Bu yöntem sayesinde deneyimsiz girişimcilerin yanlış bir yatırım kararı sonrası zarara uğramasının ve motivasyon kaybının önlenmesi de muhtemel kazançlardandır.

Bu yöntemin de, uygulanmasına 1947'de ABD'de başlanmış ve oldukça geniş bir hacme ulaşmış olan Risk Sermayesi Finansmanı gibi, özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde hayata geçmesi gereken bir yöntem olduğunu söyleyebiliriz. Zira bizim gibi ülkelerde finans piyasasının hâkim kurumu olan bankaların kredi faiz oranları yüksektir. Bu yüksek maliyetli fonlarla olumlu sonuçları uzun vadede alınabilecek olan yatırımlara girişmek ise rasyonel değildir. Bu olguya, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin bankalardan kolayca fon elde edememesi gerçeğini de ilave ettiğimizde faiz ve anapara tarzında geri ödeme zorunluluğu içermeyen bir finansman biçiminin geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğu açıktır (Çonkar, 1997, s. 31)

Kitle fonlaması online hizmet veren kitle fonlaması platformları (KFP) üzerinden gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla Kitle fonlaması platformları, girişimci ile kitleler arasında gerçekleşen fonlamaya aracılık eden kurumlar olarak telakki edilebilir.

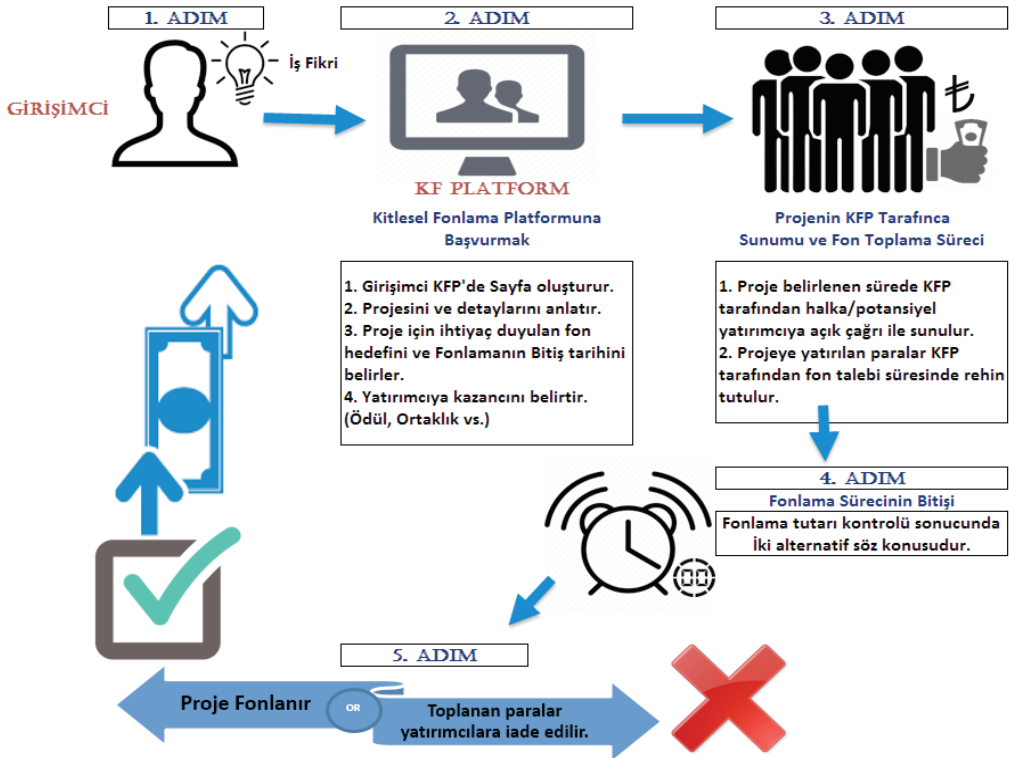
2.2. Kitle Fonlamasının İşleyişi

Dünya üzerinde Kitle fonlaması hizmeti sunan binlerce platform bulunmakta ve bu sayı her geçen yıl artmaktadır. Kitle fonlaması süreci bu kadar çok oyuncunun olduğu bir pazarda küçük değişiklikler göstermekle birlikte sürecin işleyişi genel hatları ile aşağıdaki şekildedir (Onur ve Değirmenci, 2015, s. 4).

- Girişimci Kitle fonlaması platformuna iş fikri ile başvuru yapar. Tüm başvuruların değerlendirilmeksizin yayınlandığı veya özellikle belirli alanlarda projelerin değerlendirildiği platformlar olmakla birlikte çoğunlukla başvurular ön değerlendirme sürecine alınır ve fonlamaya uygun olup olmadığı kontrol edilir. Son tahlilde yayınlanmasına veya reddine karar verilmektedir.
- Başvuru talebi KFP tarafından kabul edildiği takdirde, girişimci tarafından projeye ilişkin bilgiler, dosyalar, doküman ve videolar potansiyel yatırımcılara sunulmak üzere platformda yayınlanır. Projenin ne kadar süre ile yayınlanacağı ve hedef sermaye tutarı proje sahibi tarafından belirlenmektedir. Yatırımcılar fonlama yaptığı takdirde ne gibi kazanımlar elde edeceğini (ödül, hisse vs.) proje detaylarından görebilmektedir. Bu aşamada proje sahipleri sosyal medya aracılığıyla projelerinin reklamını yaparak daha çok yatırımcılara ulaşmaya çalışmaktadırlar.
- Potansiyel yatırımcılar platform üzerinden projeleri inceler ve ilgilendikleri projelere fonlarını aktarabilirler. Girişim fikrinin sunumu sürecinde yatırımcıları ve tüm tarafları bilgilendirmek adına projenin durumu girişimci ve platform tarafından sürekli olarak güncellenmektedir. Bu süreçte proje için toplanan fonlar platform tarafından proje için tahsis edilen havuzda rehin tutulmakta ve proje nihayete erene değin girişimcilere herhangi bir fon akışı

sağlanmamaktadır. Bu aşamada paranın rehni s¼recin k¼t¼ye kullanılmasının da ¼n¼ne geçmektedir.

- Proje sunum s¼reci tamamlandığında hedef sermaye tutarına ulaşıldığı taktirde platform tarafından belirli oranda bir aracılık komisyonu kesilerek toplanan fonlar girişimciye transfer edilmektedir. Başarılı projelerden kesilen toplam komisyon oranları t¼m KFP’lerde değişiklik arz etmekle birlikte ortalama %5 ile %20 arasında dalgalanmaktadır (Moveyourmountain.org, 2016). Finansal sonucu olan yani borçlanma veya hisse temelli bir kitle fonlaması modeli kullanıldı ise yatırımcı ve girişimci arasında gerekli s¼zleřmeler bu aşamada yapılmaktadır.
- Planlanan proje finansman çağırısı s¼resinde hedef sermaye tutarına ulaşılamaz ise proje çağırısı başarısız olmuş demektir ve bu noktada toplanan fonun ne yapılacağı hususunda iki adet alternetif bulunmaktadır. Birincisi “Hepsini iade et”, ikincisi ise “Hepsini Tut” yaklaşımıdır. Ekseriyetle uygulanan “Hepsini iade et” yaklaşımında yatırımcılara yatırdıkları fonlar kesintisiz bir şekilde iade edilmektedir. “Hepsini Tut” yaklaşımında ise hedef sermayeye ulaşılmasa dahi toplanan t¼m paranın girişimciye transfer edilmesi anlayışı ile çalışılmaktadır (Atsan ve Erdoğan, 2015, s. 306).

şekil 1. Kitle Fonlaması S¼reci

3. Kitle Fonlaması Modelleri

Kitle fonlaması sürecinde taraflar; Girişimci, Kitle Fonlaması Platformu ve Yatırımcılardan oluşmaktadır. Farklı kitle fonlaması modelleri gereğince her bir tarafın menfaatleri değişiklikler göstermektedir. Bu menfaatler mali veya mali olmayan şekilde açıklanabilir. Kitle fonlaması modelleri menfaatleri farklılaştıran bir özellik taşımaktadır. Kitle fonlaması modelleri Dünyada genel olarak 4 farklı uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; *Bağış temelli fonlama*, *Ödül temelli fonlama*, *Borç temelli fonlama* ve *Ortaklık (Hisse) temelli fonlama* olarak sıralanmaktadır. Bağış temelli fonlama ve Ödül temelli fonlama yöntemleri sonuçları itibariyle “finansal getiri beklentisiz fonlama”, Borç temelli fonlama ve Ortaklık (Hisse) temelli fonlama yöntemleri ise “finansal getiri beklentili fonlama” olarak nitelendirilebilir. Belirtilen dört yöntem dışında melez yöntemlere de başvurulmaktadır (Gulati, 2014, s. 1).

3.3. Bağış Temelli Kitle Fonlaması

Bağış temelli fonlama özel projeler veya hedefler adına çok sayıda kişiden kaynak sağlama sürecidir. Fon sağlayanlar yaptıkları fonlama karşılığında herhangi bir maddi çıkar elde etmemektedir. Bu modelde yatırımcılar adına temel motivasyonlar; bir girişime katkı/destek sağlama, hayırseverlik, kendini gerçekleştirme ve gönül hoşnutluğu olarak sıralanabilir. Bu fonlama türüne genellikle toplumu ilgilendiren yardım ve sosyal sorumluluk projelerinde rastlanmaktadır. Örnek olarak sokak hayvanlarına barınak yapılması için fon oluşturma çabaları bağış temelli fonlama türüdür (Young, 2013, s. 51). Ülkemizde mevzuat olarak yalnızca hayır kuruluşları (dernekler ve vakıflar) açık çağrı ile bağış toplayabilmektedir. Türk Ticaret kanunu 552. maddesi gereğince herhangi bir girişimcinin veya işletmenin şirket kurmak ve sermayesini arttırmak amacıyla bu tip bir çağrı yaparak fon toplaması mevzuat açısından yasaklanmıştır. Dolayısıyla ülkemizde bağış temelli kitle fonlaması çağrısı yapılamamaktadır.

3.4. Ödül Temelli Kitle Fonlaması

Kitle fonlaması denildiğinde ilk akla gelen ve en yaygın şekilde kullanılan yöntemdir. Bu nedenle birçok kişi tarafından standart kitle fonlaması olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde de uygulanan tek kitle fonlaması yöntemidir. Bu yöntemde girişimci talep ettiği fon karşılığında yatırımcılara finansal değeri düşük veya finansal değeri olmayan bir ödül sunmaktadır. Bu ödüller genellikle bir teşekkür kartı, küçük bir kalem veya üretilmesi planlanan üründen bir adet gönderilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemde yaygın olarak kullanılan kitap yazmak için fon toplayan bir yazarın yatırımcıya belirli bir fonlama şartı ile imzalı kitabını göndermesi örnek olarak verilebilir. Ödül Temelli Kitle fonlaması modeli yatırım yapan kitleye “Ön Alım Hakkı” da sunabilmektedir. Bu her bir yatırımcıya destek sağladığı proje sonucunda piyasaya sunulacak ve maddi değeri olan ürünü öncelikli olarak ve daha düşük maliyetle elde etme hakkı tanımaktadır (Mollick, 2014, s. 3).

3.5. Borç Temelli Kitle Fonlaması

Bu yöntem modern finansal sistem içerisinde tabana yayılmış olan borç verilen tutar karşılığında belirli oranlarda faiz ödenmesine dayanmaktadır. Bunula beraber borç temelli kitlesel fonlamada ikinci bir yaklaşım olarak faizsiz de fonlama yapılmaktadır (Collins ve Pierrakis, 2012, s. 3).

Modelde, fon sağlayanlar ve girişimci arasında faiz ödenmesine ilişkin sözleşmenin varlığı ile birlikte girişimcinin iflası halinde fon sağlayıcılara alacaklarını öncelikli olarak tahsil etme hakkı gibi önemli avantajlar sunulmaktadır. Sermayeye ihtiyaç duyan girişimciler açısından ise teminata gerek kalmaksızın ve bankalar ile mukayese edildiğinde daha düşük faiz oranları ile fon temin edilebilmesi gibi ciddi avantajları bulunmaktadır. Bu nedenle güvenilirliği (kredibilitesi) düşük işletmelerin yanı sıra güvenilirliği yüksek işletmeler tarafından da tercih edilen bir yöntemdir (Onur ve Değirmenci, 2015, s. 3). Ayrıca faizsiz borçlanma alternatifinin de varlığı yöntemi tercih edilir kılmaktadır.

3.6. Ortaklık (Hisse) Temelli Kitle Fonlaması

Ortaklık veya Hisse temelli fonlama kitle fonlaması modelleri arasında en güçlü yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. ereve nettir ve diğer modellerin yanı sıra yatırımcıya gerçekten bir girişime ortak olma ve kar sağlama fırsatı sunmaktadır. Nice parlak iş fikrinin yalnızca sermaye yoksunluğu nedeniyle filizlenemediği gerçeği unutulmamalıdır. Yatırımcılar gelecek vadeden projelere direkt olarak platform üzerinden yatırım yapar ve iş fikrine ortak olurlar. Ortaklığın doğal sonucu olarak yatırımcıya projede ortaklık ve yönetimde oy hakkı verilmektedir. Bu yöntemin en büyük avantajı iş fikrinin büyümesi ve gelecekte yatırımın kendi maliyetlerinin çok üzerinde bir gelir oluşturması ihtimalidir (Young, 2013, ss. 54-55).

4. Kitle Fonlamasının İşlami Finans Yöntemleri İle Benzerlikleri

Kitle fonlaması yeni bir finansal araç olmasına rağmen tabiatı itibariyle kadim İşlam iktisadı anlayışı ile benzerlikler göstermektedir. Bunlar “İşlam düşüncesi ile benzerlikler” ve “İşlami finans uygulamaları ile benzerlikler” olarak iki aşamada incelenecektir.

Kitle fonlamasının uyguladığı modeller ile vesile olduğu ve İşlam düşüncesinde birçok ayeti kerime veya hadisi şerifler ile telkin edilen, üzerinde çok durulan sosyal yardımlaşma ve infak, birlik ve beraberlik, ihtiyaı olanlara el uzatma, helal kazanç elde etme ve ticaret gibi İşlami karakterleri bulunmaktadır.

Sosyal yardımlaşma, birlik ve beraberlik, ihtiyaı olanlara el uzatma hususlarında İşlam öncelikle birinci dereceden yakınından başlamak kaydiyle akrabaya, komşuya, yoksula, yetime, muhtaca, arkadaşa, yolda kalmışa ve çalışanlarınıza yardım etmeyi emretmekte ve buna uyulması noktasında uyarılarda bulunmaktadır. Bunun en belirgin uygulaması olan Zekāt müessesesi sosyal yardımlaşma, sosyal adalet ve fakirliğin azaltılması noktasında İşlam'ın, dolayısıyla Müslüman olmanın şartlarındandır. Ek olarak Peygamber efendimizin “Sizden biriniz, kendisi için arzu

edip istediği şeyi, din kardeşi için de arzu edip istemedikçe, gerçek anlamda iman etmiş olmaz” hadisi şerifi ile sosyal hayatta insanların birbiriyle ilişkisini iman meselesi olarak belirtmektedir.

İnananlar için *helal kazanmak ve ticaret* noktasında ise Kuran-ı Kerimde ciddi emirler yer almaktadır. İslam iktisadi anlayışı helal kazanç üzerine kuruludur ve Müslümanların karşılıklı tüm iktisadi ilişki ve muameleleri helal kazanç düsturu çerçevesinde şekillenmektedir. İslam kaidelerine göre meşru işlerle uğraşmak kazancımızı helal, gayri meşru olan şeylerle uğraşmak ise kazancımızı ve nihayetinde rızkımızı haram hale getirmektedir. Helal kazanç elde etmenin bir keyfiyet olmadığı zaruret olduğu ve Müslümanların bu hususta sebat etmeleri gerektiği bildirilmektedir. Haram lokma dünyevi hayatta gönülde yorgunluk hâsıl etmekte ahirette ise hesabı verilmesi gereken ağır bir günah ve utanç sebebi olmaktadır. İslam’da helal kazancın yolları; ticaret, ziraat, sanat, ücret karşılığı çalışma, kira geliri olarak sıralanmaktadır. Bu hususta Peygamber efendimiz en temiz kazancı kişinin el emeği ile kazandığı, en bereketli olanının ise “Rızkın onda dokuzu ticarettedir.” buyurarak ticari faaliyette olduğunu vurgulamıştır (Keleş, 2013, s. 14).

Yukarıda belirtilen hususlar ile ilgili bazı ayeti kerimeler ve hadisi şerifler aşağıda sıralanmıştır.

- “Kim Müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, bu sebeple Allah da onu kıyamet günü sıkıntılarının birinden kurtarır.” (Buhârî, Mezâlim; Müslim, Birr)
- “Müslüman, Müslüman’ın kardeşidir: Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, ona hor bakmaz.” (Müslim, Birr)
- “Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler Vücudun bir uzvu hasta olduğunda, diğer uzuvlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar” (Müslim, Birr)
- “Birbirinizle ilginizi kesmeyiniz, sırt dönmeyiniz, kin tutmayınız ve hased etmeyiniz Ey Allah’ın kulları, kardeş olunuz. Bir müslümanın, din kardeşini üç günden fazla terkedip küs durması helâl değildir” (Buhârî, Edeb; Müslim, Birr)
- “Mümin mümine karşı, cüzleri birbirine takviye ve tahkim eden bir bina gibidir.” (Buhari, Müslim)
- “Helali aramak, her Müslümana farzdır.” (Taberani, Beyhaki)
- “Müminler ancak kardeşirler.” (Hucurat:10)
- “Sakın aranızda ayrılık, gayrılık girmesine meydan vermeyiniz.” (Ali-İmran: 103)
- “Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda batıl; gayrimeşru yollarla yemeyin. Ancak karşılıklı rıza ile yapageldiğiniz ticaret bundan ayrıdır. Kendinizi helak etmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir.” (Nisa:29)

Kitle fonlaması modelleri ile İslami fonlama yöntemleri mukayese edildiğinde kitle fonlamasının sahip olduğu dört modelin de İslami finans yöntemlerine uygun olduğu görülmüştür. Bu modellerden yalnızca borçlanma temelli yaklaşımda yukarıda da bahsettiğimiz üzere iki alt

alternatif borçlanma usulü bulunmaktadır. Bunlardan ilki faiz karşılığı borçlanma ikincisi ise faizsiz borçlanmadır. Bu noktada İslami finans yöntemlerine aykırı olan tek istisnanın faiz temelli borçlanma yöntemi olduğu söylenebilir.

İslam hukukunda temel sözleşmeler; ticaret esasına dayalı sözleşmeler, kiralama esasına dayalı sözleşmeler, ortaklık esasına dayalı sözleşmeler, ivazsız sözleşmeler, saklama emniyet ve diğer destek sözleşmeleri olarak beş grupta incelenmektedir. Kitle fonlaması yöntemi bu sözleşme türlerinden ortaklık esasına dayalı sözleşme ve ivazsız sözleşme kaideleri ile paralel uygulamalar içeren bağış temelli fonlama, ödöl temelli fonlama ve ortaklık (Hisse) temelli fonlama modellerini kullanmaktadır.

Ortaklık esasına dayalı sözleşmelerden ilki olan Mudarebe; bir tarafın girişimci olarak emeğini ve fikrini koyduğu diğer tarafın ise sermayedar olarak parasını koyduğu bir ortaklık türüdür. Girişimci ilgili konuda tecrübesi ve uzmanlığı ile sermayeyi kullanmakta ve yapılan işin neticesinde kar sağlamayı amaçlamaktadır. Taraflar arasında kar paylaşımı önceden belirlenmiş olan oran üzerinden yapılmaktadır. Mudarebe sözleşmesinde kar paylaşımı tutar üzerinden yapılmaz esası vardır. Girişimcinin iflasi halinde mali zarar sermayedarın, emek kaybı ise girişimcinin olmaktadır. İflas halinde girişimcinin kastı var ise sermayedara karşı tazmin ile yükümlüdür.

Ortaklık esasına dayalı sözleşmelerin ikincisi olan Muşareke; iki veya daha fazla kişinin bir işi yapmak üzere bir araya gelerek emek ve sermayeleri ile müştereken katıldıkları ortaklık türüdür. Yapılan işte amaç kar elde etmektir. Yatırılacak sermaye tutarları ve faaliyetlerden elde edilecek karın paylaşım oranları ortaklar tarafından en baştan sözleşme ile belirlenmektedir. Bu sözleşmeye göre ortakların emek yoğun veya sermaye yoğun ortaklık durumlarına göre elde ettikleri kar payları değişkenlik gösterebilir. Yani sermayeleri eşit olmasına rağmen ortaklığa konu işte daha fazla çalışan bir ortak daha fazla kar payına sahip olabilmektedir (Yanpar, 2015, ss.88-90; Bafra, 2015, ss. 76-79). Kitle fonlamasında Ortaklık (Hisse) temelli fonlama yöntemleri detaylarını belirttiğimiz İslami finans yöntemleri olan Mudarebe ve Muşareke ile birebir aynı özelliği taşımaktadır.

İvazsız sözleşmeler denildiğinde ilk akla gelen yöntem olan Karz-1 Hasen; fon sağlayanın verilen borca karşılığ faiz beklemeksizin, yardım veya hayır amacıyla fona ihtiyacı olan kişiyle arasında tahsis ettiği sözleşme türüdür. Karz-1 Hasen’de borçlu sadece anaparayı ödemekle yükümlüdür. Borcun vadesi alacaklı tarafından belirlenmekle birlikte alacaklı belirlenen vadeden önce alacağını talep etme hakkına sahiptir. Ancak borçluyu sıkıştırmaması güzel olandır. Borçlu ise borcunu bağlayıcı olmasa da vade konuşuldu ise öncesinde ödemeye çalışması beklenmektedir. Borçlu isterse borcunu öderken enflasyon farkını ödeyebilmekte (en baştan oran veya tutarda anlaşılmaması koşuluyla) ve bu durum anlaşmaya halel getirmemektedir (Aktepe, 2013, s. 19).

İvazsız sözleşmelerden Hibe’de ise ihtiyaç sahiplerine karşılığını Allahtan bekleyerek armağan niteliğinde verilen paralar kastedilmektedir. Kitle fonlamasının ölkemizde ve dünyada en yoğun şekilde uygulanan türü olan Bağış veya Ödöl temelli kitle fonlaması yöntemi İslami finans usullerinden Hibe’nin, Faizsiz borçlanma temelli kitle fonlaması ise Karz-1 Hasen’in modern finansal sistemde yorumlanmış halleri gibidir. Dünya üzerinde kitle fonlamasına karşı teveccüh ve bu

yöntemin Dünya finansal krizi sonrasında doğal olarak zuhur ettiği düşünülürse, bu durum kapitalist sistemin temel yapı taşı olan faizden ve faiz sisteminin ürettiği gelir eşitsizliğinden kurtulma yolunun İslami finans usullerine dönmek olduğunun bir teyidi niteliğindedir.

5. Kitle Fonlamasının Günümüzdeki Durumu

Kitle fonlaması çok yeni bir finansal araç olması nedeniyle ülkemizde henüz yeterince bilinmemekte ve buna paralel olarak fonlama rakamları da düşük kalmaktadır. Ancak özellikle Kuzey Amerika, Asya Ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkelerinde toplamda milyarlarca dolarlık kitle fonlaması rakamlarına yalnızca 5 yıl içerisinde ulaşılmıştır (Massolution, 2015). Kitle fonlamasının dünyada ilk uygulandığı ülke Amerika'dır. 2006'da Michael Sullivan'ın projesine fon sağlamak için internet üzerinden yatırımcılara açık fon çağrısı ilk toplumsal kaynak oluşturma olarak kabul edilmektedir (Valanciene & Jegeleviciute, 2013, s. 40). Bu ilk teşebbüsten günümüze ise KFP'lerin sayısı binlere ulaşmıştır. Bu hızlı büyümeye binaen ilerleyen yıllarda kitle fonlamasının daha fazla araştırmaya konu olacağını tahmin etmek zor değildir.

Küresel olarak değerlendirildiğinde 2012 yılında toplam kitle fonlaması 2,7 milyar dolar iken 2013'te 6,1 milyar dolar, 2014 yılında 16,2 milyar dolar ve son olarak 2015 yılında 34,4 milyar dolar tutarına ulaşmıştır. Pazar yalnızca 4 yıl içerisinde yaklaşık 13 kat büyümüştür (statisticbrain.com, 2017). Dünya bankasının yayınlamış olduğu (2013) "Gelişen Dünyada Kitle Fonlamasının Potansiyeli" isimli raporda 2025 yılında ilgili tutarın 96 Milyar Dolar seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Sistemin büyüme hızı dikkate alındığında Dünya bankasının tahmininin düşük olduğu pazardaki büyümenin daha da büyük olacağı varsayılabilir. İlgili 96 Milyar seviyelerine 2018 yılı itibarıyla ulaşılması muhtemeldir. Kitle fonlaması rakamları dikkate alındığında başı çeken ilk 10 ülke ise ABD, İngiltere, Kanada, Almanya, Fransa, Avustralya, İtalya, Hollanda, İspanya ve Japonya olarak sıralanmaktadır. Dünyanın en başarılı fonlama rakamlarına ulaşan kitle fonlaması platformları ise Kickstarter, Indiegogo, Crowdfunder, GoFundMe, YouCaring, Crowd Supply gibi uluslararası platformlardır.

Kitle fonlamasının lokomotifi olarak kabul edilen Amerika'da Nisan 2013 yılında kabul edilen "Yeni Başlayanlar İçin Hızlı Başlangıç Kanunu" veya kısaca "Jobs Kanunu" ile müteşebbislere ve küçük işletmelere belirli kriterler çerçevesinde hisselerini internet platformları aracılığıyla satma imkânı tanınmıştır. Japonya'da ise Mayıs 2014 yılında yapılan düzenlemeler ve yine belirli sınırlamalar ile kitle fonlaması yasal zemine kavuşmuştur. Avrupa özelinde değerlendirildiğinde ise kitle fonlamasında İngiltere'nin önde olduğu görülmektedir. Ülkede ilk kitle fonlaması platformu 2013 yılında faaliyet göstermeye başlamış (crowdcube) ve dünyanın en bilinen KFP'leri arasına girmiştir (Atsan ve Erdoğan, 2015, ss. 307-308).

Türkiye kitle fonlaması konusunda henüz emekleme aşamasındadır ve ülkemizde Kitle fonlamasına aracılık eden yalnızca 6 adet platform yer almaktadır. Bunlar; bulusum.biz, fongogo.com, fonlabeni.com, arikovani.com, ideanest.org ve crowdfon.com'dur. Bu sayı yakın bir zamana kadar 8 iken iki platform (biayda.com ve benvarim.com) beklenen ilgiyi görmemesi sebebiyle hizmetlerine son vermişlerdir. Bu durum Dünya'da büyüme eğilimi gösteren yöntemin Türkiye'deki

durumunu yansıtmaktadır. Ülkemizde yalnızca “Ödöl Temelli Kitle Fonlaması” modeli kullanılmaktadır. Borç temelli ve hisse temelli fonlama uygulamaları ise sermaye piyasaları, bankacılık ve Türk ticaret kanunu düzenlemeleri nedeniyle yasal olarak mümkün değildir. Türk Ticaret kanununun;

Madde 552 – (1) Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır.

MADDE 574– (1) Ortakların sayısı elliyi aşamaz. (Limited şirketler için)

maddeleri kitle fonlamasında ödöl bazlı model dışındaki alternatiflerin önündeki en büyük engeller olmuştur. 552. Madde her ne şekilde olursa olsun birey veya şirket olarak açık çağrı ile fon toplanmasını yasaklarken 574. Madde ise her hangi bir projenin hisse temelli olarak kitle fonlamasına konu olduğu takdirde girişimci dâhil en fazla elli yatırımcıya izin vermektedir. Ülkemizde yer alan şirketlerin %80’inin Limited şirket olması (TOBB, 2016, s. 2) ve Anonim şirket kurmada ortak sınırlaması olmamasına rağmen şirketi kurmada zorunlu sermaye tutarının yüksek olması nedeniyle ülkemizde henüz mikro düzeyde fon akışı sağlayan kitle fonlaması uygulamaları zorlaşmaktadır. ABD’de binlerce yatırımcının fonladığı projeler dikkate alındığında ilgili maddenin sürecin önünde ciddi bir engel teşkil ettiği görölmektedir.

Yukarıdaki maddeler ile birlikte Türkiye’de kitle fonlamasının gelişmesi önündeki en ciddi engel mevzuat eksikliği olarak düşünölmekteydi. Ancak iki yıl Mecliste beklemesinin sonrasında TBMM Genel Kurulunda Aralık 2017’de kabul edilen torba yasayla kitle fonlama platformları sermaye piyasası kurumlarına dâhil edilerek düzenleme ve denetleme altına alınmışlardır. Yapılan düzenleme ile kitle fonlaması platformları SPK tarafından yetkilendirilerek, ilgili platformlar vasıtasıyla girişimcinin yatırımcı kitlesine, yatırımcıların ise girişimciye erişimini kolaylaştıracak düzenli bir yatırım ortamının sağlanması amaçlanmıştır. řu aşamada SPK tarafından nasıl bir düzenleme ve kontrol mekanizması kurulacağı yönünde bir tahmin yapılamamaktadır. Dolayısıyla yapılacak değişiklikler sonucunda muhtemel gelişmeler izlenmeye ve araştırmacılarca analize muhtaçtır. Bu sürecin hızlı atlatılması ve tüm sınırların, rollerin ve gerek şartların belirlenmesi sistemin işleyişine önemli katkılar sağlayacaktır. Temel uygulama çerçevesinin net olarak anlaşılması akabinde kitle fonlaması projelerinde, platformlarının sayısında artışlar ve sosyal yardımlaşma örneklerinin en üst seviyede cereyan ettiği ülkemizde yöntemin gereken büyümeyi göstereceği düşünölmektedir.

Kitle fonlaması yönteminin erken aşama proje sahiplerinin ve şirketlerin sermayeye erişimde yaşadıkları sıkıntıları azaltacak yeni bir finansal araç olması beklenmektedir. Tasarı ile:

- Kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanların, halka açık ortaklık ve ihraççı tanımını dışında bırakılması,
- Kitle fonlamasının sermaye piyasası mevzuatına alınması ve kitle fonlamasına ilişkin esasların SPK tarafından düzenlenmesi,

- Kitle fonlaması ile halktan para toplanması halinde izahname ya da ihraç belgesi hazırlama yükümlülüğüne tabi olunmaması,
- Kitle fonlaması suretiyle halktan para toplayan ortaklıkların, ortak sayısının beş yüzü aşması hâlinde paylarının halka arz olmuş sayılmaması,
- Kitle fonlamasının elektronik ortamında hizmet veren kitle fonlama platformları aracılığıyla yapılması,
- Sermaye Piyasası Kurulu tarafından açılan dava ve takipler ile ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinde Sermaye Piyasası Kurulunun her türlü harç ve teminattan muaf tutulması öngörülmüştür (Tbmm.gov.tr, 2016, ss. 5-6).

Yukarıdaki taslak öneriler sonrasında Kitle fonlaması platformlarının kurulmasına yasal zemin hazırlayan maddeler, 7061 sayılı “Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (Torba Yasa) ile 05.12.2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili maddeler aşağıdaki şekildedir (Resmi Gazete, 2017).

MADDE 107 – 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (h) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki bent eklenmiştir.

“e) Halka açık ortaklık: Kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıkları,”

“h) İhraççı: Kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, sermaye piyasası araçlarını ihraç eden, ihraç etmek üzere Kurula başvuruda bulunan veya sermaye piyasası araçları halka arz edilen tüzel kişileri ve bu Kanuna tabi yatırım fonlarını,”

“z) Kitle fonlaması: Bir projenin veya girişim şirketinin ihtiyaç duyduğu fonu sağlamak amacıyla Kurul tarafından belirlenen esaslar dâhilinde bu Kanunun yatırımcı tazminine ilişkin hükümlerine tabi olmaksızın kitle fonlama platformları aracılığıyla halktan para toplanmasını,”

MADDE 108 – 6362 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Diğer kanunların yardım ve bağış toplanmasına ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla kitle fonlaması suretiyle halktan para toplanması, Kurulca faaliyet izni verilen kitle fonlama platformları aracılığıyla gerçekleştirilir ve bu Kanunun izahname ya da ihraç belgesi hazırlama yükümlülüğüne ilişkin hükümlerine tabi değildir.”

MADDE 109 – 6362 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki (3) numaralı fıkra eklenmiştir.

“Payları borsada işlem gören ortaklıklar ile kitle fonlaması suretiyle halktan para toplayan ortaklıklar hariç olmak üzere pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim ortaklıkların payları halka arz olunmuş sayılır.”

“(3) Pay sahibi sayısı en az beş yüz olan kooperatif veya kooperatif birliklerinin payların çoğunluğuna sahip olduğu anonim ortaklıkların payları halka arz olunmuş sayılır. Bu ortaklıklar halka açık ortaklık hükümlerine de tabi olurlar. Bu fıkra kapsamına giren anonim ortaklıklarla ilgili olarak; pay sahibi kooperatif veya kooperatif birliği aynı olmak koşuluyla, her bir ortaklık için ayrı ayrı veya ortaklıkların tamamı bakımından yıllık en az elli milyon Türk lirası satış hasılatı yapmış olma şartı aranır. Bu fıkra kapsamına giren ortaklıklara ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.”

MADDE 110 – 6362 sayılı Kanuna 35 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 35/A maddesi eklenmiştir.

“Kitle fonlama platformları

MADDE 35/A – (1) Kitle fonlama platformları, kitle fonlamasına aracılık eden ve elektronik ortamda hizmet veren kuruluşlardır.

(2) Kitle fonlama platformlarının kurulabilmesi ve faaliyete başlaması için Kuruldan izin alınması zorunludur. Bu platformların kuruluşlarına, ortaklarına, pay devirlerine, çalışanlarına, her bir fon sağlayıcısı tarafından yatırılabilir veya proje sahipleri ile girişim şirketleri tarafından toplanabilecek paranın azami limitine ve faaliyetleri sırasında uymaları gereken diğer ilke ve esaslar ile toplanan fonların ilan edilen amacına uygun olarak kullanıldığının kontrolü ve denetimine ilişkin esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(3) Kitle fonlama platformlarının hukuka aykırı faaliyet ve işlemlerinde uygulanacak tedbirler için bu Kanunun 96 ncı madde hükümleri kıyasen uygulanır.

(4) Kitle fonlaması ve buna bağlı yapılan işlemler ile kitle fonlama platformları bu Kanunun 37 nci ve 38 inci maddesi kapsamında değerlendirilmez. Bu faaliyetler bu Kanunun borsalar, piyasa işleticileri ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri ile ilgili hükümlerine tabi değildir.

(5) Kitle fonlaması platformları ve kitle fonlaması suretiyle halktan para toplayan kişiler ile bunlara fon sağlayanlar arasındaki ilişkiler genel hükümlere tabidir.”

MADDE 111 – 6362 sayılı Kanunun 99 uncu maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(4) Kuruldan izin alınmaksızın kitle fonlama platformları aracılığıyla halktan para toplandığına veya Türkiyede yerleşik kişilere yönelik olarak internet aracılığıyla yurt dışında kaldıraçlı işlem ve kaldıraçlı işlemlerle aynı hükümlere tabi olduğu belirlenen türev araç işlemleri yaptırıldığına ilişkin bilgi edinilmesi halinde, Kurulun başvurusu zerine Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, ilgili internet sitesine erişimi engeller.”

Maddelere ek olarak dikkat çeken “Kitle fonlaması faaliyeti, kitle fonlamasına aracılık eden ve elektronik ortamda hizmet veren kitle fonlama platformları tarafından borsa ve diğer teşkilatlanmış piyasalar haricinde ve bunlara ilişkin faaliyetlerden ayrı olarak gerçekleştirilecektir” ifadesi ile kitle fonlaması hizmeti veren kuruluşlara “elektronik ortamda hizmet veren kuruluşlar” tanımı getirilmiştir. Yöntem borsa ve teşkilatlanmış piyasalardan ayrı tutulmuştur. Buradan

hareketle bankaların kitle fonlamasına aracılık edemeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak herhangi bir bankanın farklı bir tüzel kişilik olarak kitle fonlaması platformu kurmasında bir engel olmadığı düşünülmektedir.

6. Ülkemizde Kitle Fonlamasının Yaygınlaşması İçin Gerekli Koşullar

Ülkemizde kitle fonlamasının yaygınlaşması için gerekli koşullar veya alınacak önlemleri aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz.

6.1. ARGE Ortamının Geliştirilmesi

Kitle fonlamasının yaygınlık kazanabilmesi için çok sayıda karlılık vadeden projenin üretilebileceği atmosfere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun içinde ülkede araştırma ve geliştirmeyi teşvik etmek, ARGE kuruluşlarını desteklemek önem arz etmektedir. Karlılık vadeden projelerin geliştirilebilmesi açısından en önemli kuruluşlar ise teknoparklar ve kuluçka merkezleridir. Buralarda girişimcilere sağlanan imkânlar, onların proje üretmelerini kolay ve ucuz hale getirmektedir (Çonkar, 2007, ss. 104-105)

6.2. Girişimci Kültürünün Geliştirilmesi

Girişimci kültürün geliştirilmesi ile kitle fonlaması uygulamasının varlığının da sürdürülmesine yardımcı olunacaktır. Girişimcilik konusu son 10 yılda literatüre, mevzuata ve ayrı bir kariyer hedefi olarak zihinlere girerek ülkemizde yerini yeni yeni sağlamlaştırmaktadır. Daha önce de bahsedilen ülkemiz bireylerinin girişimci ve üretken olması hasebiyle girişim arzı noktasında sıkıntı yaşanmamaktadır. Ancak girişimciler önündeki tüm problemler ilgili kültürün önündeki en büyük engellerdir. Bu noktada müteşebbislere rehberlik hizmeti ve düşük maliyetli sermaye sağlama gibi en temel hizmetleri sunmak girişimcilik kültürünün gelişmesine katkı sağlanmalıdır.

6.3. Teknoloji Kullanımının Arttırılması

Kitle fonlaması yönteminin internet tabanlı olarak kullanılıyor olması nedeniyle bilgi iletişim araçlarından uzak duran klasik yatırımcılar veya müteşebbisler ilgili fonlama yöntemine uzak duracaklardır. Bu noktada yöntemin geliştirilmesi ve kullanımın teşvik edilmesi adına teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

6.4. Toplumsal Katılımın Sağlanması

Kitle fonlaması etkinliğini kitlelerin gücünden almaktadır dolayısıyla yöntemi kullananlarının sayısının arttırılması önem arz etmektedir. Bu yöntem sadece belirli bir kesim tarafından desteklenen bir finansal araç olarak kalmamalı, tabana ve tüm sosyal sınıflara ulaşılmalıdır.

6.5. Güven Ortamının Tesis Edilmesi

Fon sahipleri ve girişimciler arasındaki güvenin tesisi kitle fonlamasının da sağlıklı olarak geşişmesine katkı sağlayacaktır. Yatırımcıların projeleri ilk etapta yalnızca internet vasıtasıyla değerlendirdikleri ve fonlarını projelere tahsis ettikleri düşünüldüğünde güven meselesinin ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Güven eksikliği olan bir yapıda gelişim mümkün değildir. Girişimcilerin sözlerine riayet etmemeleri ve yatırımcıların bu nedenle kar edememe düşüncesi kitle fonlaması sürecine zarar verecektir (The World Bank, 2013: 51-53). Güven ortamı sistemin suiistimal edilmesini ve iki tarafından zarar görmesini engelleyecektir. Kitle fonlamasının SPK denetimine alınış olması, dolayısıyla devletinde taraf olması güven ortamının oluşmasında olumlu katkılar sağlayacaktır.

7. Sonuç

Faiz, İslam tarihi boyunca ekonomik alanda ilim adamları tarafından en çok tartışılan hususların başında gelmiştir. Finansal hayatta birçok uygulamanın riba yasağı içine girip girmediği hususunda her dönemde değişik tartışmalar olmuştur. Bu hususta ağırlıklı görüş faizli muamelelerden kaçınma yönünde olmuştur. Bu görüş çerçevesinde İslam leminde 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren faizsiz finans kurum ve araçların geliştirilmesi yönünde ciddi adımlar atılmıştır. Bu manada İslam lemi dışında da farklı finansal araçlar geliştirilmiştir. Bunlardan biri ise bu çalışmada tanıtıma çalıştığımız kitle fonlaması olarak belirtilebilir. Bu çerçevede ülkemizde de son yıllarda yapılan akademik çalışmalar ve İslami finans sektöründe yaşanan gelişmeler umut vericidir. Bunun en güzel örnekleri 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla faaliyete başlayan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım bankalarıdır. İslami finansın sektörde payının arttırılması adına yapılan bu çalışmalara bu makalenin yazım aşasında Kitle fonlamasının mevzuata dahil edilmesi ile devam edilmiştir.

Kitle fonlaması yatırımcı olmayı dar bir çevreden çıkararak tabana yaymada ve gelirin toplumda daha adil paylaşımına aracılık ederek sosyal hayatı daha dengeli hale getirmede önemli rol oynayabilir. Kültürel olarak yatırımcı veya girişimci olmayı destekleyerek bu husustaki engellerin ortadan kaldırılmasına katkı sunabilir. Ülkemizde kuluçka döneminde olan ve daha çok sosyal projelerin desteklendiği kitle fonlaması İslam hukuku prensiplerine uygunluğu hasebiyle de desteklenmeyi ayrıca hak etmektedir.

Ülkemizde henüz rneği olmayan İslami mikro finans kurumları yerine ikame edilebilecek olan kitle fonlaması yöntemi erken aşama işletmeler ve sermayesi olmayan girişimciler için geleneksel borçlanma yöntemlerine nazaran faizsiz alternatif yollar sunmaktadır. Dünyada milyarlarca dolar fonlama tutarına ulaşan sistem verileri, faizli borçlanmadan ve geleneksel finansın kaısın doğal bir reaksiyon olduğunu düşündürmektedir. İlgili fonlama tutarına dini bir inanç temelinden ziyade pragmatist yaklaşımla yönelen kullanıcılar aracılığıyla ulaşıldığı da ayrı bir vakıadır. Buradan hareketle faizsiz modelleriyle kitle fonlaması hem ülkemizde hem diğer İslam lkelerinde iyi anlatılabilirse Müslüman halklardan gerekli teveccühü göreceği dşnlmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, İ. E. (2013). *Sorularla Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği & Pelikan Basım.
- Amway. (2015). *2015 Amway Global Entrepreneurship Report – AGER 2015*. Nuremberg, Germany: GfK Nuremberg.
- Atsan, N., & Erdoğan, E. O. (2015). Girişimciler İçin Alternatif Bir Finansman Yöntemi : Kitlese Fonlama (Crowdfunding). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 297-320.
- Bafra, E. (2015). *Katılım Bankacılığı Uygulamasında İslami Bankacılık Sözleşmelerinin Temelleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Canbaz, M. (2016). *Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Canbaz, M. F. (2013). *Akademik Çalışmalar: Yüksek Lisans Tezleri*. Türkiye Katılım Bankaları Birliği: http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Fatih_Canbaz_2013.pdf adresinden alındı
- Collins, L., & Pierrakis, Y. (2012). *The Venture Crowd Crowdfunding Equity Investment Into Business*. London: Nesta.
- Çonkar, M. K. (1989). Faizsiz bankacılığın Türkiye Uygulaması: Özel Finans Kurumları. *Afyon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 15.Kuruluş Yılı Armağanı*.
- Çonkar, M. K. (1997, Ekim). Kar Ortaklığı Esaslı Kredi Ve Risk Sermayesi Finansman Yöntemi. *Çerçeve Dergisi*, 5(20).
- Çonkar, M. K. (2007). *Risk Sermayesi Finansman Yöntemi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- El-Komi, M., & Croson, R. (2013). Experiments in Islamic microfinance. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 95(C), 252-269.
- Gulati, S. (2014). *Crowdfunding: A Kick Starter For Startups*. New Jersey: TD Economics.
- Iqbal, Z., & Mirakhor, A. (2013). *Economic Development and Islamic Finance*. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
- Keleş, Y. (2013). İktisadi Hayat ve Helal Kazanç. *Diyanet Dergisi*(271), s. 14-17.
- Kuran-ı Kerim. (610-632). *Bakara Suresi 275., Hucurat Suresi 10., Ali İmran 103. ve Nisa 29. Ayeti Kerimeler*. Massolution.com. (2015). *2015CF Crowdfunding Industry Report*. California: Crowdsourcing.org.
- Mollick, E. (2014). The Dynamics Of Crowdfunding: An Exploratory Study. *Journal of Business Venturing*. *Journal of Business Venturing*(29), 1-16.
- Onur, M. N., & Değirmenci, Ö. (2015). *Crowdfunding – Kitle Fonlaması*. İstanbul: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Çalışma Raporları.
- Resmi Gazete. (2017, 12 5). *Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. Resmi Gazete Web Sitesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171205-12.htm> adresinden alındı
- Roller, K. (2016). *Comparing Crowdfunding Website Fees*. 01 18, 2017 tarihinde moveyourmountain.org: <https://moveyourmountain.org/content/comparing-crowdfunding-website-fees/> adresinden alındı
- StatisticBrain. (2016, 09 10). *Crowdfunding Industry Statistics*. 01 21, 2017 tarihinde [statisticbrain.com](http://www.statisticbrain.com): <http://www.statisticbrain.com/crowdfunding-platform-statistics/> adresinden alındı
- TBMM. (2016, 12 26). *Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*. 01 20, 2017 tarihinde [tbmm.gov.tr](http://www.tbmm.gov.tr): <http://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0797.pdf> adresinden alındı
- TheWorldBank. (2013). *Crowdfunding's Potential for the Developing World*. Washington, DC: Information for Development Program (infoDev)/The World Bank.

- TOBB. (2016). *TOBB Aylık Haber Bülteni*. ANKARA: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.
- Tun, H. (2013). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi Ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Valanciene, L., & Jegeleviciute, S. (2013). Valuation Of Crowdfunding: Benefits And Drawbacks. *Economics and Management*, 18(1), 39-48.
- Yanpar, A. (2015). *İslami Finans İlkeler, Aralar ve Kurumlar* . İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Young, T. E. (2013). *The Everything Guide To Crowdfunding: Learn How To Use Social Media For Small-Business Funding*. Massachusetts: Adams Media.